

Серветник О.В.

студентка II курсу магістратури факультету економіки та управління,
Хмельницький національний університет

Лопатовський В.Г.

к.е.н., доцент кафедри обліку, аудиту та оподаткування,
Хмельницький національний університет

ОБЛІК РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ В УПРАВЛІННІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯМИ ПІДПРИЄМСТВА ТА НАПРЯМКИ ЙОГО УДОСКОНАЛЕННЯ

Однією з важливих передумов успішної діяльності будь-якого торгівельного підприємства є процес постачання, який тісно пов'язаний з розрахунковими операціями та в будь-якому випадку призводить до утворення зобов'язань. Від величини зобов'язань підприємства, утворених в процесі постачання, залежить його фінансова стійкість, незалежність та платоспроможність. Водночас сучасні ринкові умови, які продовжує нам диктувати коронавірусна інфекція COVID-19 та впровадження воєнного стану в країні, висувають нові вимоги до взаємодії вітчизняних підприємств з їх контрагентами у сфері розрахункових операцій, виконання яких забезпечить успішну та ефективну діяльність, а також формування достовірної інформації для внутрішніх та зовнішніх користувачів для прийняття управлінських рішень.

Якщо говорити про процес постачання товарів, робіт чи послуг на підприємство, то мова йде саме про виникнення кредиторської заборгованості. Причиною виникнення значної кредиторської заборгованості часто стає недосконалість розрахунків з постачальниками. Як наслідок – порушення фінансової та розрахункової дисципліни. Тому правильне, ефективне та своєчасне ведення розрахунків з постачальниками, достовірне відображення облікової та аналітичної інформації набуває великого значення, що свідчить про необхідність їх вдосконалення.

Нормативно-правова база, яка регулює облік розрахунків з постачальниками, включає:

– Господарський кодекс України, Цивільний кодекс України, Податковий кодекс України, Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні»;

– міжнародні стандарти бухгалтерського обліку і фінансової звітності та національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку (МСБО 1 «Подання фінансової звітності», МСБО 37 «Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи», НП(С)БО 11 «Зобов'язання» та ін.);

– інструкції, методичні рекомендації, листи;

– внутрішні документи підприємства (наказ про облікову політику, накази керівництва, затверджений графік документообігу тощо).

Всі юридичні аспекти взаємодії підприємства з постачальниками визначаються господарськими договорами. Згідно з Господарським кодексом України [1] за договором поставки одна сторона – постачальник зобов'язується передати (поставити) в обумовлені строки (строк) другій стороні – покупцеві товар (товари), а покупець зобов'язується прийняти вказаний товар (товари) і сплатити за нього певну грошову суму. Основними видами договорів, які укладаються з постачальниками є: договір поставки, договір купівлі-продажу, бартеру тощо.

При цьому слід зауважити, що на етапі укладання договору виникає юридичне зобов'язання, яке ще не відображається на рахунках бухгалтерського обліку та в балансі. Його відображення в обліку розпочнеться у тому випадку, коли суб'єкти господарювання, що уклали договір, перейдуть до виконання взятих на себе обов'язків та за наявності умов відповідно до П(С)БО 11 «Зобов'язання» [2]: оцінка зобов'язання має бути достовірно визначена; існуватиме ймовірність зменшення економічних вигод у майбутньому внаслідок погашення зобов'язання.

Схематично бухгалтерський облік договірних відносин можна відобразити наступним чином (рис. 1).

Рисунок 1 – Схема бухгалтерського обліку договірних відносин

Виконання своєчасної перевірки розрахунків з постачальниками, попередження прострочення кредиторської заборгованості повинні бути основою в організації обліку як з боку контрагентів, так і з боку самого підприємства з метою прийняття управлінських рішень та впровадження оперативних заходів.

Всі підприємства в обов'язковому порядку звіряють розрахунки, це дозволяє оперативно виявити помилки в обліку або підтвердити правильність та коректність даних взаємних розрахунків. Для цього в автоматизованій програмі створено документ «Акт звірки розрахунків». В акті звірки відображаються обороти за вказаний період і кінцевий результат за розрахунками.

Для обліку розрахунків з постачальниками за одержані товарно-матеріальні цінності, виконанні роботи чи надані послуги використовується рахунок 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками».

Дивлячись на цей рахунок у розрізі виділених субрахунків, які затверджені вітчизняним законодавством, можна зробити висновок, що така деталізація не є достатньо детальною, оскільки при цьому потрібно враховувати терміни погашення заборгованості, а також виконання умов погашення.

Для полегшення ведення обліку кредиторської заборгованості за конкретними договорами саме в розрізі термінів її погашення, доцільно було б робити поділ на субрахунках другого порядку до рахунка 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками»:

631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками»:

- 631.1 «Заборгованість перед вітчизняними постачальниками, термін сплати якої ще не настав»;
- 631.2 «Відстрочена заборгованість перед вітчизняними постачальниками»;
- 631.3 «Прострочена заборгованість перед вітчизняними постачальниками».

632 «Розрахунки з іноземними постачальниками»:

- 632.1 «Заборгованість перед іноземними постачальниками, термін сплати якої ще не настав»;
- 632.2 «Відстрочена заборгованість перед іноземними постачальниками»;
- 632.3 «Прострочена заборгованість перед іноземними постачальниками».

Застосування в обліку таких рахунків сприятиме контролю за кредиторською заборгованістю в розрізі за термінами її сплати, що дасть змогу більш правильно планувати розрахунки з постачальниками.

Інформація, отримана в аналітичному обліку, забезпечить формування бази даних для реалізації аналітичних процедур, зокрема аналіз класифікації заборгованості, вивчення умов договорів, визначення обсягів і оборотності кредиторської та дебіторської заборгованості, їх частки у валюті балансу, співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості, аналіз простроченої заборгованості тощо.

Важливим напрямом удосконалення стану розрахункових операцій з постачальниками є впровадження дієвої системи внутрішнього контролю, яка включатиме такі заходи, як перевірка відповідності інформації у розрахункових

документах, моніторинг постачальників, звірка даних облікових реєстрів з даними первинних документів, перевірка актуальності діючих договорів з постачальниками та підрядниками, аналіз негативних факторів і розробка плану заходів по їх усуненню [4, с.50].

Підсумовуючи вищенаведене можна сказати, що раціональна організація обліку і контролю розрахунків з постачальниками сприяє зміцненню договірної і фінансової дисципліни, виконання зобов'язань по поставках товарно-матеріальних цінностей, підвищенню відповідальності за дотриманням платіжної дисципліни, скорочення кредиторської заборгованості, прискоренню оборотності оборотних коштів і, отже, поліпшенню фінансового стану підприємства.

Список використаних джерел

1. Господарський кодекс України, від 16.01.2003 р. № 436-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>.
2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00#Text>.
3. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджена наказом Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text>.
4. Лобашова А. Д. Напрямки удосконалення обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками на підприємстві. Перспективи розвитку обліку, аналізу та аудиту в контексті євроінтеграції: матеріали X Міжнародної науково-практичної конференції. Одеса: ОНЕУ, 2022. С.48-50.